

Az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása és az Osváth Lajos-díj átadása

2022. április 6-án Budapest Főváros Levéltára adott otthont annak a kettős rendezvénynek, amelynek keretében egyfelől az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása 2021 díjak, másfelől a tavalyi esztendőben alapított Osváth Lajos-díj átadására került sor.

Az elmúlt évekhez hasonlóan az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása díjak elnyerésére a Magyar Levéltárosok Egyesülete írt ki pályázatot magyarországi közlevéltárak, a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményei, nyilvános magánlevéltárak, valamint határon túli magyar vonatkozású iratanyagot őrző egyházi levéltárak számára. A díj elsődleges célja a levéltárak kultúramegőrző, kultúrateremtő szerepének, tudományos eredményeinek bemutatása, ismertetése, népszerűsítése, a levéltári intézmények szellemi műhelyeiből kikerülő kiadványok középpontba állításával. Az eseményen összesen négy kategóriában ítélték oda a helyezéseket. Az adott év legszínvonalasabb kiadványainak és kiállításainak járó 2021. évi díjakat a Covid-járvány miatt 2022. április 6-án adták át Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében.

A győztesekről, helyezettekről az egyesület által felkért kuratórium döntött, amelynek tagjai dr. Cseh Gergő Bendegúz főlevéltáros, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára főigazgatója, dr. Csorba László történész, egyetemi tanár, dr. Tyekvicska Árpád főlevéltáros, az egyesület korábbi elnöke, és dr. Kocsis András, a Kossuth Könyvkiadó korábbi vezérigazgatója voltak.

A kuratórium döntését, a „nagyszerű verseny eredményét” Csorba László ismertette a publikumnak. Hangsúlyozta, hogy a levéltárosok nemcsak a történettudományi szaktudásnak felelnek meg, hanem az államigazgatás keretében működve közösségük életét is aktívan segítik. Professzionális levéltárosként jó történésznek és jó hivatalnoknak is lenni – ez az állandó feszültség, belső dinamika, a többféle nézőpont együttes megléte kiemelkedően segíti a produktivitást. Ez jelent meg abban is, hogy a kiadványok választéka bámulatosan gazdag lett, kiemelkedő teljesítmények születtek, köszönhetően „a mélyfúrást a panorámával egyesítő” történész-levéltárosi szemlélettel. A hagyományos módon megjelentetett szakmai kiadványok kategória első helyezettje a *Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója* lett. Kiváló forráskiadvány, történeti kutatást segítő alapkunika egy okos, szélsőségektől mentes, humanista emberről, aki megpróbált életben maradni a 20. század szinte reménytelen veszedelmei közepette. Ez a forráscsoport még nem szerepel a köztudatban – emelte ki Csorba –, ami külön pozitívuma a kiadványnak. Második lett az *Összetört emlékezet. Veszprém első világháborús veszteségei levéltári források tükrében*, harmadik pedig a *Magyarnak maradni Erdélyben*.

A levéltárosok között kiváló, a „mesterség és művészet összehangolását értő” történészek is dolgoznak, erre bizonyítékuul szolgálnak a kategória műremekei: monográfiák, tanulmánykötetek és egyéb kiadványok. Az élen Fabó Beáta album-szépségű munkája végzett: *Budapest katolikus templomépítészete a két világháború között*. Okos minitanulmányokból építkezik a mű, nem is tudja letenni az ember – fűzte hozzá Csorba László. A könyv csodás panorámája a templomépítészet prosperitásának a kor formanyelvén és bibliográfiája is kiemelendő. Az ezüstérmet Hende Fanni *Politikai reprezentáció a magyar országgyűlésen 1687–1765* című műve szerezte meg, a harmadik helyet pedig *A veszprémi püspökség a középkorban*, Karlinszky Balázs szerkesztésében, amely a Veszprémi Főegyházmegeyi Levéltár által kezelt gyönyörű iratanyag egy részét mutatta be.

Csorba László végül a hagyományos és online módon megrendezett kiállítások helyezettjeiről tájékoztatta a hallgatóságot. Emlékeztetett rá, hogy a kiállítás műfaja alkalmas a levéltárak kultúrateremtő, tudományos munkát megalkotó tevékenységének további népszerűsítésére. A verseny kiélezettségét jól mutatja a megosztott első hely. Az ÁBTL *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* és a BFL *Bor mindenkor! Szőlő- és borkultúra a fővárosban a 17. századtól napjainkig* kiállítása egyaránt győztes lett. A harmadik helyezést a *Túlélni a tragédiát – A trianoni békediktátum következményei Vas vármegyében* című kiállítás nyerte, amelyet az MNL Vas Megyei Levéltára mutatott be, vonzó és fontos információk közvetítésével.

Az online publikációk, adatbázisok kategória eredményét Cseh Gergő Bendegúz vázolta.

A végeredményt a szakmai színvonal és érték mellett a teljesítmény nagysága, a ráfordított források hasznosulása döntötte el. Szempont volt az is, mennyire korszerű, fenntartható, konvertálható a végeredmény és hogy az mennyire felel meg a levéltári szabványoknak. Az első helyet a Magyar Nemzeti Levéltár által készített, az AdatbázisokOnline-on közzétett *Szovjet táborok magyar foglyai* adatbázis nyerte el. A több mint 600 ezer hadifogolykarton feldolgozásának társadalmi hatása óriási, a letöltési, keresési statisztikák alapján minden magyar állampolgár letöltött legalább egy oldalt. Ez érthető, hiszen a témában majdnem minden magyar család érintett. A levéltárosok munkáját számos nehézség is kísérte az eredeti orosz források nehézkes értelmezése miatt. Cseh Gergő Bendegúz egy konkrét példát is említett: „képzelnék csak el, hogy egy csecsen nemzetiségű ör oroszul próbálja leírni, hogy Celledömök!”

Második lett a *Főfotó adatbázis*. A Főfotó Vállalat 160 ezer fényképének digitalizálását és Hungaricana portálon való közzétételét a BFL levéltárosai végezték.

Az Év Levéltári Kiadványa és Kiállítása nyertesei három Arcanum-előfizetést és 100 000 Ft értékű könyvutalványt, a 2. és 3. helyezettek 50 000, illetve 25 000 Ft értékű könyvutalványt vihettek haza.

 AZ ÉV LEVÉLTÁRI KIADVÁNYA ÉS KIÁLLÍTÁSA 2021 DÍJAZOTTAI
I. Online publikációk: adatbázisok, online kiállítások kategóriában

1. *Szovjet táborok magyar foglyai* (Magyar Nemzeti Levéltár)
2. *A Főfotó-gyűjtemény* (Budapest Főváros Levéltára)

II. Szakmai kiadványok: hagyományos, print változatban megjelentetett forráskiadványok, kronológiák, archontológiák, levéltári segédletek, regesztakötetek kategóriában

1. *Miniszter a frontvonalban – Zsindely Ferenc naplója. 1941. február 25. – 1946. március 9.* Szerkesztette Szekér Nóra. Kronosz Kiadó, Budapest, 2021.
2. *Összetört emlékezet. Veszprém első világháborús veszteségei levéltári források tükrében* (szerk. Karika Tímea), Veszprém, 2021. A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 42.)
3. *Magyarnak maradni Erdélyben.* Szerkesztette Mikó Zsuzsanna és Szabó Csaba. Iskola Alapítvány Kiadó, Kolozsvár, 2021; Magyar Nemzeti Levéltár–L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2021.

III. Monográfiák, tanulmánykötetek és egyéb kiadványok: hagyományos, print változatban megjelentetett monográfiák, tanulmánykötetek (levéltári évkönyvek, önálló kötetek, tanulmány- és konferenciakötetek, almanach, kiállítási katalógus stb.) kategóriában

1. Fabó Beáta: *Budapest, katolikus templomépítészete a két világháború között.* Budapest, 2021.
2. Hende Fanni: *Politikai reprezentáció a magyar országgyűléseken 1687 és 1765 között.* Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest, 2021.
3. „*Capella reginalis*”. *A veszprémi püspökség a középkorban.* Szerk. Karlinszky Balázs – Varga Tibor László. Kiadja a Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár. (A veszprémi egyházmegye múltjából.)

IV. A Kiállítások hagyományos és on-line módon rendezett levéltári kiállítások kategóriában a bíráló bizottság döntése alapján két első díjazott is van

1. *Egy diktatúra hagyatéka – Állambiztonsági iratok és történetek* (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára)
2. *Bor mindenkor! Szőlő- és borkultúra a fővárosban a 17. századtól napjainkig* (Budapest Főváros Levéltára)
3. *Túlélni a tragédiát - A trianoni békediktátum következményei Vas vármegyében emlékkiállítás* (MNL Vas Megyei Levéltára)

Az Osváth Lajos-díj

Osváth Lajos munkásságának és emlékének megőrzésére a család 2021-ben díjat alapított, amelyet a Magyar Levéltárosok Egyesülete gondoz. Mivel a díj alapítása kettős célt szolgál, ezért átadására kétéves ciklusban kerül sor. Az egyik esztendőben jelöléses alapon a levéltáros egyesületi munka elismeréseként, míg a másik esztendőben pályázati alapon a levéltári forrásfeltáráson alapuló történettudományi kutatások előmozdításáért ítélik oda. Az Osváth Lajos-díj az elismerés részeként 100 000 forint pénzjutalmat is tartalmaz.

A díjat első ízben – kiemelkedő egyesületi munkájának elismeréseként, még 2021-es díjazottként – dr. Takács Edit, Budapest Főváros Levéltárának nyugalmazott főlevéltárosa vehette át, aki 2000–2008 között átlagon felüli szorgalommal zökkenőmentesen vezette az egyesületi adminisztrációt. A díjalapítók nevében dr. Barabás Lajos, Osváth Lajos főlevéltáros leszármazottja reményét fejezte ki, hogy a díjra a jövőben is lesznek arra érdemes levéltárosok.

Az Osváth Lajos-díj 2021. évi díjazottjának laudációja:

Dr. Takács Edit

Takács Edit 1952. december 22-én született Szentesen. 1974. augusztus 1-jétől a Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Fióklevéltárának segédlevéltárosa, 1978-tól levéltárosa, tudományos munkatársa volt. Bölcsészdoktori értekezését 1982-ben védte meg.

A levéltáros mesterséget tapasztalat és önképzés útján sajátította el. Szentesen más munkák közt a tanácsi fondok rendezése fűződik nevéhez. Szerzője volt a szentesi várostörténeti monográfiának, valamint írt a Tanulmányok Csongrád Megye Történetéből I. és II. kötetekbe is. A szentesi és csongrádi levéltárakhoz tartozó gyűjtőterület felügyelete is a kezében összpontosult, az ott szerzett tapasztalatait később, Budapest Főváros Levéltárában a felszámolt, végelszámolt gazdálkodó szervek iratbegyűjtései, sok esetben iratmentései során kiválóan kamatoztatta. 1999-ben munkája elismeréseképpen tanácsosi címet kapott.

2000. szeptember 1-jétől Budapest Főváros Levéltára munkatársa lett. A levéltár I., később II. főosztályán főlevéltárosként az iratrendezések, feldolgozó munka mellett a gyűjtőterület maradt a kedvenc terepe. Az ott szerzett tapasztalatairól a Levéltári Szemle hasábjain több alkalommal beszámolt. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától 2005-ben szakértői engedélyt nyert levéltári és irattári szakterületre.

2006-ban a BFL-ben a gazdasági iratokkal kapcsolatos feladatok ellátására önálló osztály jött létre, melynek főosztályvezető-helyettesi feladatait látta el. Ugyanezen évben elnyerte a Pauler Gyula-díjat. Takács Edit részt vett a második nemzetközi levéltári szabvány, ISAAR (CPF) magyar nyelvre történő fordításában, hazai meghonosításában is.

Budapest Főváros Levéltárából vonult nyugállományba 2015. június 23-án, 41 évnyi közalkalmazotti jogviszonyt követően.

Dr. Takács Edit, az Osváth Lajos-díj
2021. évi díjazottja

Takács Edit 2000–2008 között volt a Magyar Levéltárosok Egyesületének titkára. Átlagon felüli szorgalommal és igyekezettel törekedett egyensúlyt teremteni a munkahelyi szakmai követelmények és az egyesületi titkári tevékenységek között. Minden kérdésben napra készen tájékozott volt. Általános megalapozottságra szervezte a vándorgyűléseket, szakmai napok rendezvényeit. Jó érzékkel kommunikált minden vele kapcsolatba kerülő személlyel, lett legyen az levéltáros vagy egyéb munkatárs. Lelkiismeretesen látta el a titkári feladatait, nem kis részben neki köszönhető az MLE zökkenőmentes, profi adminisztrációjának megalapozása és működtetése. Pályafutása alatt mindvégig jellemzője volt a kiemelkedően nagy munkabírás, mely a legnehezebb fizikai munkák – melyek a levéltárban gyakran előfordulnak – elvégzésében is megmutatkozott. „Kiemelten mondom köszönetet Takács Edit titkárunknak, akit csak a fáradhatatlan jellemzővel lehet legjobban jellemezni, és aki a szó szoros értelmében esetenként éjjel és nappal szorgoskodott az egyesület ügyeinek intézésében.” – írta róla 2004-ben az Egyesület akkori elnöke, dr. Szőgi László.

Az Osváth Lajos-díj közel egy évtizednyi egyesületi titkári tevékenységének méltó elismerése.

Szívből gratulálunk a rendezvény díjazottjainak!

Török Ádám – Világi Dávid